

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. III. Stat validus consensus matrimonialis cum falsa opinione
consanguinitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

est. Ergo videtur evidens, quod defuerit consensus, & illo amoto, evidens est, Matrimonium illud fuisse nullum. Hæc ille.

Atque ut fuisse Matrimonium validum, nunquid peccaverat mortaliter Titia, decipiendo Sempronium in illa qualitate? Audi Pontium lib. 4. cap. 21. num. 14. denique (inquit) addendum est, eum, qui decipit in aliqua qualitate, si deceptio gravis sit, aut notabilis, peccare mortaliter, nisi vel excusetur à peccato mortali bonâ fide, vel occasione alicujus majoris boni, quod sequitur ex illo Matrimonio, ut, si aliqua, quæ virgo non est, existimat bonâ fide non esse peccatum, sic nubere. Minus autem ea obligatur, si non ab alio, sed à seipsa corrupta fuerit. Undè Confessarius, si videt bonâ fide contrahere eum, qui decipit, aut tantum bonum sequi ex illo Matrimonio, ut deceptus non esset rationabiliter in vitus, non tenetur admonere, maxime si non sperat fore, ut ille, qui decipit, desistat à contrahendo. Hæc ille.

Ego credo: Titiam fortè non peccasse mortaliter, decipiendo Sempronium (nisi propter graves diffensiones, & scandala, quæ nata erant ex tali provenire Matrimonio) sciebat namque Sempronius, si verum erat, quod Titia narrabat, se indignum esse tali Matrimonio, & idèdè minime contrahere debuerat contra voluntatem parentum Titia; cogitavit ergo & ipse decipere, & deceptus fuit. Sibi ergo imputare debuit, quod loco nobilitatis, acquisiverit ignobilitatem, non satis inquirendo conditiones & mores Titia, prout debebat, spe allectus acquirendæ nobilitatis.

Sed nunquid probè jam sciens, eam esse meretriculam, quam putaverat virginem, tenebatur Matrimonium consummare? Negat Vivaldus apud Sanchez lib. 7. disp. 18. num. 20. quia, inquit, cogereetur incurrere irregularitatem bigamiae, accedendo ad corruptam sponsam, ut notat (& benè) Hugo in cap. Raptor, 27. q. 2. quem refert & sequitur Sylvester. verb. Matrimonium, 8. q. 1.

Sed, ut rectè notat Sanchez, hi Auctores solum loquuntur de sponsa de futuro, quod & alii plures docent, & nos cum ipsis docuimus proprio loco. Ergo etiam idem dicendum de sponsa de præfenti, negatur Consequentia: siquidem non omnis error, qui sufficit, ut sponsalia dissolvantur, sufficiens est, ut solvatur Matrimonium de præfenti, etiam solum quoad thorum. Causæ enim divortii (inquit Sanchez supra) solæ sunt, adulterium corporale aut spirituale, aut sevitia alterius conjugis, & hæc non est causa perpetui divortii, ut suo loco videbimus. Dicamus ergo cum

Sancho, Sempronium omninò debuisse consummare Matrimonium, supposito ejus valore, non obstante irregularitate bigamiae; sibi etenim imputare debuit, quod non maturius vitam & mores Titia investigaverit, antequam de præfenti cum ea contraheret.

Alia quæstio est; an Parochus qui, sciens dolum & deceptionem Titia, præfens fuisse illi contractui, incurrisset triennii suspensionem, cap. fin. de Claud. dispensatione? Affirmat Majolus l. 3. de Irregular. cap. 25. num. 14. ubi de impedimento erroris, eò quod dolose assistat interdicto Matrimonio.

Sed illi (inquit Sanchez supra num. 22.) non fidem habeo. Quia caput illud finale, §. ult. dum imponit triennii suspensionem Parocho, assistenti Matrimonio interdicto, non loquitur de quocumque Matrimonio, in quo aliqua culpa intervenit, sed de solo interdicto à jure vel à iudice, ut probavi lib. 3. disp. 48. num. 5. at in hoc casu nulla juris aut iudicis prohibitio adest. Hæc ille.

Subferibo ego verba illius §. Sane si Parochialis Sacerdos tales (scilicet, inquit Gloss. ibi, post allegatum impedimentum) conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præsumpserit interesse, per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpa qualitas postulaverit. Sed his qui taliter præsumpserint; etiam in gradu concessò copulari, condigna penitentia injungatur.

Ubi Gloss. verb. Penitentia, ait: Nota, quod puniuntur contrahentes, & tamen nullum subest impedimentum: sed illud idèdè fit, quia contrahunt contra interdictum Ecclesie; unde puniuntur non propter impedimentum, sed quia mandatum Ecclesie contemnunt. Ergo secundum Gloss. ille §. solum loquitur de Matrimonio, ab Ecclesia interdicto, quale non erat Matrimonium Sempronii cum Titia.

Porro si à me quæritur; an falsa existimatio impedimenti dirimens, sit error circa substantiam Matrimonii? Respondeo:

CONCLUSIO III.

Stat validus consensus matrimonialis cum falsa opinione consanguinitatis.

Hæc Conclusio potius indiget explanatione, quam probatione. In primis autem certum esse debet, & apud omnes certum est; Matrimonium valere, quando cum errore facti conjungitur error juris, id est, si contrahentes nesciant consanguinitatem esse impedimentum dirimens; quia tunc nullate-

102. An in eo casu Parochus incurrisset penam cap. fin. de Clau. disp. Majolus. Sanchez.

103. Videtur quod non.

104.

tenus deficit consensus. De hoc ergo Matrimonio non queritur. De quo ergo?

Cases Con-
clusionis.

Coringit aliquos existimare, se teneri aliquo impedimento dirimente, v.g. consanguinitatis, cum tamen non teneantur, & sub eo errore contrahunt, probè scientes, Matrimonium inter consanguineos subsistere non posse. Nunquid valet Matrimonium sic contractum? Et ratio dubitandi est; quia non apparet qualiter veram intentionem in eundi Matrimonium habeant, qui illud sibi impossibile esse putant.

Raria dubi-
tandi.

Sanchez.

Et idèd (inquit Sanchez lib. 2. disp. 33. n. 1.) duplex est sententia, Prima, satis probabilis, asserit, non esse Matrimonium defectu consensus. Secunda sententia, probabiliter (inquit idem Auctor n. 2.) affirmat valere Matrimonium. Ego tamen (ait Pontius lib. 4. cap. 23. n. 1.) existimo, non esse inter has sententias discrimen re ipsa, neque Thomam Sanchez ab illis, qui primam tenent dissentire, si res ista distinctè explicetur. Hæc ille. Et idèd ego consultò dixi, hanc Conclusionem potius explicatione, quàm probatione indigere. Conciliatio autem utriusque sententiæ patet ex solutione argumentorū.

Pontius.

Itaque probatur prima sententia, Primò ex l. 15. ff. de Acquir. hæred. Is, qui putat se necessarium hæredem cum sit voluntarius, non poterit repudiare, nam plus est in opinione, quàm in veritate. Ergo similiter, credens se ratione impedimenti, quod falsò esse credit, non posse validè contrahere, non legitime contrahet.

Resp. San-
chez & Co-
varr.

Respondet Sanchez suprà n. 4. cum Covar. 4. decret. 2. part. cap. 3. §. 7. num. 2. opinionem præferri in eo casu veritati; quia ad eum actum est necessarium agentem scire, ex qua causa & quo jure eundem actum agat, ut ibi notat Jafon. At in Matrimonio (inquit Covar.) non est necessarium, contrahentem illud, certò scire, nullum subesse impedimentum ad contrahendum. Sat enim est illud impedimentum non subesse, & contrahentem consentire Matrimonio, etiam refragante lege Canonica, quæ illud prohibet inter consanguineos.

106.
Secunda
probatio.

Sed hoc est, quod queritur; an contrahens cum isto errore possit verè consentire. Et quòd non, probat prima sententia secundò: quia sic erratur circa Matrimonii substantiam, cum conjuges existiment, sibi impossibilem esse corporis traditionem. Quomodo ergo in eam verè possunt consentire?

Tertia.

Quippe (& est tertia probatio) voluntas non potest ferri in impossibile, ut juris còscius, qui Sacerdos non est, nequit intendere consecrare.

107.
Resp. San-
chez.

Respondet Sanchez suprà: Ad 2. negatur, errorem circa valorem Matrimonii illud irritate, ut constat in aliis Sacramentis. Ad 3. dic, non posse voluntatem ferri omninò ab-

solutè in impossibile, benè tamen sub conditione, in quantum potest.

Infero ego; ergo saltem aliquod judicium, seu aliqua cognitio requiritur possibilitatis, quæ contrahentibus occurrat, fortè se non teneri eo impedimento, & per consequens, fortè validè posse contrahere, & hoc hinc iudicio seu admisso, non est verisimile, ab actores aliquos voluisse negare valorem huiusmodi Matrimonii; sed supponit primam sententia, quòd contrahentes omninò absolute iudicent, Matrimonium inter eos esse impossibile propter impedimentum, quod falso subesse putant, & nihilominus velle ad contrahere, quidquid jus resistat. Quod impossibile est intentio contrahendi sub conditione, in quantum possunt, & idèd non potest valere Matrimonium. Et si oppositum intendit Tho. Sanchez (inquit Pontius suprà n. 2.) planè falsum est, & ejus argumenta nequaquam id probant.

Sed nunquid oppositum intendit Thomez? Audiamus ipsum pro se loquentem. Secunda, inquit, sententia probabilior affirmat, valere Matrimonium, si contrahentes intendunt, quantum in seipsis est consentire; quæ hæ personæ sunt reverà habiles ad contrahendum, & intendunt quatenus possunt contrahere; ergo verè contrahunt. Ecce primum argumentum. Sed quomodo intendunt, quatenus possunt contrahere, si nullum habent conceptum possibilitatis? Ergo primum argumentum postulat cognitionem, & possibilitatis.

Secundum argumentum est tale: Quodstante hoc errore est possibilis consensus, constat ex cap. 1. de Sponsal. in expresso, ubi deciditur, ex sponsalibus traditione consanguinitatis, vel alienatione consentus; oriri publicam honestatem, modò consensus; ergo supponit textus possibilis esse consentum cum impedimento dirimente.

Respondet Pontius suprà, Primò intelligi eum textum, quando ignoratur impedimentum, & ita eum ea ignorantia posse esse consentum. Deinde, inquit, potest intelligi eum textum, quando contracta sponsalia sunt in ordine ad Papæ dispensationem, sub ea conditione, & Pontius solum dispensare; fuit enim tunc sufficiens consensus ad sponsalia, conditionatus tamen, ita potuit ex illis, licet nulla remaneret conditione impedimenti, oriri publica honestas cum non fuerit consensus absolutus, sed conditionatus. Hæc ille.

Sed contra primam responsionem. Hæc sunt verba textus: Ex sponsalibus pariter, certis, etiam si consanguinitatis, affirmatis, spon- ditatis, Religionis, aut aliis quavis ratione nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consentus, oritur effectus ad impedendum &

B
Sacramentum

mendam sequentia sponsalia aut Matrimonia, non autem ad precedentia dissolvendum, impedimentum iustitiæ publicæ honestatis. In quibus verbis nulla fit mentio ignorantia; ubi autem jus non distinguit, neque nos distinguere debemus, absque evidenti ratione, quæ hic non apparet; potuit enim Ecclesia merito velle, ut ex sponsalibus, etiam contractis cum notitia impedimenti, oriretur iustitia publicæ honestatis; quia licet revera non essent sponsi, tamen pro illis habiti fuerunt, & haberi voluerunt ab ignorantibus impedimentum.

111. Reponunt Aliqui: distinctionem colligi ex illis verbis: *Dummodo non sint nulla ex defectu consensûs*; jam autem quando scienter contrahunt, ille consensus contra jus, habetur pro non consensu; arg. leg. *Non dubium*, §. Cod. de Legibus, ibi: *Nulum enim pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsecutam, qui contrahunt, lege contrahere prohibente*; ac proinde tunc sponsalia illa erunt irrita ex defectu consensûs. Ergo de hujusmodi sponsalibus non loquitur illud jus, sed illis tantum, quæ contrahuntur cum ignorantia impedimenti. Video sic posse sustineri primam responsionem Pontii.

112. Sed quomodo valere possit secunda responsio non capio, utpotè exprelsè repugnans verbis textûs ibi: *Ex sponsalibus puris*, id est, non conditionatis: Nam (ut ait Gloss ibi verb. *Puris*) *Conditionalia non inducunt publicæ honestatis iustitiam, ut dicitur in fine*, qui talis est: *Ille vero, qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxit de præsentibus, cum secunda remanere debeat; cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem, sicuti consensus non habentibus & incertis, nulla publicæ honestatis iustitia oriatur*. Ergo in principio illius cap. per sponsalia, ex quibus oritur iustitia publicæ honestatis, non possunt intelligi sponsalia conditionata seu contracta sub hac conditione: *Si Pontifex dispensaverit*.

113. Demus itaque, præfatum textum loqui, sicuti revera loquitur de sponsalibus puris seu absolutis, & non conditionalibus, idque contractis, etiam cum scientia impedimenti, quod saltem probabilius est, ut suo loco videbimus; nunquid ex eo bene sequitur: ergo cum falsa opinione impedimenti potest stare consensus matrimonialis?

Nequaquam: quippe consensus matrimonialis debet esse internus, ut autem sponsalia non sint nulla ex defectu consensûs, sufficit, secundum Sanchium, quod quis exterius consentiat.

Et dato, quod sufficeret defectus consensûs interni, hoc intelligendum est, quando, si adesset consensus internus, sponsalia forent valida, ut sensus sit: ex sponsalibus puris & certis non oriri iustitiam publicæ honestatis, quando ex solo defectu consensûs sunt nulla. Paret ex Gloss. verb. *Consensûs*, quæ sic ait: *Putà contracta ab infante vel furioso*, quæ, secluso quocumque alio impedimento, sunt nulla. Undè tametsi infans vel furiosus exterius contraheret sponsalia instar aliorum; equidem, quia defectu consensûs interni sunt irrita, non oriretur ex eis iustitia publicæ honestatis, quia tales sunt incapaces consensûs ex natura rei.

Hinc ead. Gloss. in positione casûs sic ait: *Nota, quod ex sponsalibus nullis, dummodo non sint nulla ex defectu consensûs, oritur publicæ honestas: idè si Monachus vel Presbyter contraheret, aliquis consanguineus Monachi vel Presbyteri, non posset eam habere in uxorem*; ex quo illa sponsalia non fuerunt nulla ex defectu consensûs, quia Monachus habet consensum; quia consensus est de jure naturali in l. 1. ff. de Pactis: idè illa sponsalia non sunt nulla ex defectu consensûs, sed sunt nulla propter susceptionem Ordinis sacri. Quia videlicet Monachus jure naturæ est capax consensûs, quàmvis jure positivo consensus ejus sit invalidus, & quasi nullus.

Imò stante judicio omnimodæ impossibilitatis contractûs, videtur impossibilis consensus efficax pro illo tempore, quo contractus est impossibilis, quàmvis possit sibi in illo contractu complacere, & etiam efficaciter velle, quantum est ex se, id est, supposita ejus possibilitate, quæ fortè latet, & casu quo fieret possibilis.

Non ergo negamus; aliquem consensum posse stare cum opinione falsa impedimenti, scilicet, volo contrahere Matrimonium, casu quo possim quoquo modo contrahere; sed dicimus, non posse stare absolutum consensum in traditionem corporis, quæ apprehenditur omninò impossibilis, & sub illa apprehensione. Atque hæc satis de secundo argumento Sanchii.

Tertium sumitur ex Clement. un. de Consang. ubi excommunicantur contrahentes in gradu prohibito, quod non aliter fit, quàm supposito, posse esse consensum, eo enim deficiente, non incurritur illa excommunicatio. Ita Sanchez.

Respondet Pontius, suprà n. 3. Punire in illa Clementina factum ipsum scienter & cum præsumptione, sive fuerit aliàs consensus sufficiens, sive non: id enim ad pœnas excommunicationis non pertinebat, cum non puniantur sic contrahentes propter consensum, quem Ecclesia punire non potest, sed propter effectum ipsum, & Matrimonium exterius contractum. Hæc ille.

114. Monachus habet hic consensum.

115.

Tertii arg. Sanchii, de sumptum ex Clem. un. de Consang.

Resp. Pontii.

116.
Expenditur
d. Clement.

Subdo verba Textus: Eos, qui divino timore postposito, in suarum periculum animarum, scienter in gradibus consanguinitatis & affinitatis, Constitutione Canonica interditiis, aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: nec non Religiosos & Moniales ac Clericos in sacris Ordinibus constitutos, Matrimonia contrahentes, refranare metu poenae ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: ipsos excommunicationis sententiae ipso facto decernimus subjacere: Praecipientes Ecclesiarum Praelatis, ut illos, quos eis consiterit taliter contraxisse, excommunicatos publice tamdiu nuntient &c.

Porro exterius solum ita contrahere, nisi subit justa causa, temeritatis audacia est, cum sive interius consentiat, sive non; propterea non minus peccet, si habeat animum, illud Matrimonium externum consummandi. Et quale scandalum reperitur in illo Matrimonio externo, sive ad sit consensus internus, sive non. Semper autem ad sit consensus, ut suppono, in actum illum externum, qui consensus simul cum isto actu dignus est, ut puniatur tali poena, & probabile est, quod de facto puniatur.

Quod ergo dicit Sanchez: Deficiente consensu non incurritur excommunicatio, verum est de consensu libero in actum externum Matrimonii; illo enim deficiente propter ignorantiam, vel aliam causam, indubie non incurritur excommunicatio, cum tunc ille contractus exterior non sit peccaminosus.

Restat ultimum argumentum Sanchii, ut puta: Quia si haereticus credat, baptismum esse rem irritoriam, nilque valere, verè baptizet, si verè intendat facere, quod potest, & intendit Ecclesia, ut farentur omnes, & ita cum errore valoris baptismi est composibilis consensus; ergo similiter in nostro casu, quamvis hi errent, credentes non valere Matrimonium, possunt habere legitimum consensum, eumque habent, si intendant facere, quod possunt, & intendit Ecclesia.

Sed neque haec probatio (inquit Pontius supra n. 4.) sufficiens est. Quia idem in haeretico potest esse voluntas, & illa intentio faciendi, quod facit Ecclesia; quia in ejus intellectu praecedunt duo judicia, unum speculative, quo speculative judicat, Baptismum esse rem irritoriam, & ita sibi persuadet. Aliud verò practicum, quo cognoscens Ecclesiam aliud docere, judicat per extrinseca principia, hic & nunc illud agendum, & idem vult agere; nam cum solo primo judicio, nequaquam posset sequi is actus voluntatis. At in nostro casu, si certè credunt contrahentes, subesse impedimentum, quamvis falsò, & simul sciunt cum eo impedimento non posse Matrimonium consistere, non possunt habere eum consensum contrahendi,

Si possunt, nisi praecesserit etiam in intellectu simul cum illo iudicio aliud, quo iudicent, posse ipsos falli in ea persuasionem, & ita velint contrahere, si quo modo possunt.

Est etiam (prosequitur n. 5.) manifestatio ratio pro nostra sententia. Quia intentio non potest sequi in voluntate, nisi iuxta id, quod in intellectu praecessit, neque contra actum intellectus per se verantem, potest quicquam voluntas intendere. Ergo cum in intellectu solum sit cognitio vera juris, & nulla alia de dubio facti, non potest esse intentio contrahendi, si possunt. Quam enim cognitionem sequetur ea intentio?

Explico à simili ex doctrina communis materiae de conscientia. Potest, qui sibi in duabus opinionibus persuadet aliquam esse falsam, contra propriam conscientiam operari, quia aliàs habet iudicium aliud, scilicet per intrinseca principia, oppositum est probabile, & posse operari iuxta opinionem probabilem. At si tale iudicium non esset, non posset operari contra illam, sed necesse est sequi iudicium illud, cum non esset sufficiens aliud principium in intellectu, unde alius actus in voluntate sequi possit. Ergo idem in nostro casu dicendum est. Hucusque Pontius.

Existimat itaque hic Auctor, ut consensus, praestitus cum falsa opinione impediendi, valeat, oportere, ut contrahentes inter illam falsam opinionem, aliam habeant, quâ ipsis occurrat, forte se non teneri impedimento; ita ut consensus eorum non conditionatus, qui sic explicari potest: *Si teneamur impedimento, & jus resistat, tunc si forte potest iniri inter nos Matrimonium, consentimus in illud.* Quod est idem, ut dicent: *Volumus facere totum quod possunt, etiam: Volumus facere, quod facit Ecclesia, quod faciunt alii ceteri, quando contrahunt Matrimonium.* Certum quippe est, has voluntates non posse dirigi eo iudicio falso, de impedimento seu invaliditate Matrimonii cogitandi; nam idem esset, ac si dicerent: *Volumus valide contrahere, quod facit Ecclesia, & faciunt alii ceteri, quia scimus subesse impedimentum, quod patet esse falsum.*

Quare ergo volunt facere, quod facit Ecclesia, & quod ceteri faciunt? Respondetur, quia cogitant, forte se posse valide contrahere, & per consequens posse facere, quod facit Ecclesia, & quod ceteri faciunt.

Nec idem dici debent formidare de impedimento; quia cum morali certitudine, potest stare physica aliqua incertitudo de proposito, quæ proprie non potest dici formido, scilicet cum fundamento in re, & nihilominus hæc vana formido sufficiens est, ut homo dicat: *Volo absolute contrahere, si verè possim contrahere.* Et hæc tenet quidam

117.
Ultimum
arg. Sanchii.

Ostenditur
non esse sufficiens, ex
Pontio.

B
Sac
pa

de Matrimonio, inito ex errore. Sequitur altera pars hujus Sectionis, in qua agitur de Matrimonio inito ex metu, pro quo pono sequentes Conclusiones.

CONCLUSIO IV.

Non vitatur Matrimonium ex metu iuste incusso.

121. Non est nostræ intentionis, hinc tractare de omnibus contractibus, sive gratis, sive onerosis, ex metu initis, quia hoc spectat ad tractatum de Justitia & jure, ubi naturâ contractus in genere & in specie à DD. communiter explicatur; sed de solo contractu Matrimoniali, qui proprius est huic loco, & proprias habet considerationes, propter suam singularem difficultatem, & indissolubilitatem, quæ sunt in causa, ut videatur requirere etiam majorem libertatem, quam alii contractus, qui semel validi facile dissolvi possunt, vel ab ipsis contrahentibus, vel auctoritate Reip. ut proinde non semper valeat argumentum à validitate vel invaliditate aliorum contractuum, ad validitatem vel invaliditatem Matrimonii.

122. Hinc qui affirmant, ad valorem aliorum contractuum sufficere consensum debitum; negant tamen, eum sufficere ad valorem Matrimonii; & qui affirmant, metum gravem, etiam injuste incussum, non irritare jure naturæ alios contractus onerosos; nihilominus docent, ejusmodi metum irritare jure naturæ Matrimonium, ut infra videbimus.

Itaque metus vel à principio reddit Matrimonium invalidum, vel non relinquit in validandum; contrarium in aliis contractibus sæpius evenit; videlicet, ut quàmvis à principio validi sint, tamen ratione metus seu coactionis postmodum rescindantur. Sicut etiam dolus vel à principio invalidat Matrimonium vel non relinquit invalidandum, quàmvis alii contractus dolo inito, non rard à principio validi sint; rescindibiles tamen ratione doli, sive per judicem, sive per ipsum, qui ex dolo contraxit. Ratio differentie jam est assignata: quia Matrimonium semel validum, ex se, secundum præsentem Dei institutionem, est indissolubile, & ideo meriti majorem videtur requirere libertatem, ut à principio valeat.

123. Quod ergo hinc queritur est; an metus tollat illam libertatem? In jure æquiparantur dolus & metus, uti & vis; argumento cap. Cum contrahat, 28. de Jurejurando ibi: Hujusmodi juramenta sine vi & dolo sponte præstita. Et leg. 5. Cod. de Inutilib. stipul. Dolo vel metu adhibito; actio quidem nascitur, si subditi stipulatio sit &c. Item l. ff. Quod me-

ius causâ &c. *Aut Prætor*: Quod metus causa gestum erit, ratum non habeo. *Olim ita edicebatur*: Quod vi metusque causâ. *Vis enim fiebat mentio, propter necessitatem impostam, contrariam voluntati: metus, instantis, vel futuri periculi causâ mentis trepidatione. Sed postea detracta est vis mentio, ideo, quia quodcumque vi atroci sit, id metu quoque fieri videatur.*

Metus itaque communiter definitur ex hac lege, ut nihil aliud sit, quàm; Instantis, vel futuri periculi causa, mentis trepidatio. Quæ definitio competit omni metui; putâ, concussivo, qualis est is, qui per minas infertur; impressivo, qui dicitur metus facti, ut cum actu interveniunt verbera, vel carcer; compulsivo potentie, quando metum inferens est vir potens in Republica; reverentia, ut filii erga patrem, uxoris erga virum; & metu perfidie, quando scilicet perfidie timore aliquid datur, ut si morbo laborans, prodigè largiatur medico, timens ne perfidè medeatur; vel clientulus caudifico eodem timore.

Convenit etiam metui gravi, id est, qui cadit in virum constantem; & metui levi, qui non cadit in virum constantem. Plura autem hic occurrerent dicenda de metu gravi, sed illa reservo pro sequenti Conclusionem, quia ad veritatem præsentem perinde est, si ve metus sit gravis, sive levis, dummodo iuste incussum sit.

124. Querit autem aliquis à me, quid sit vis? Respondeo per leg. 2. ff. Quod metus causa *Vis est majoris rei impetus, qui repelli non potest.* Notat autem bene Gloss. l. 1. ff. eod. verb. *Vi atroci*, aliam esse vim compulsivam, vel etiam inquietivam; aliam expulsiivam seu ablativam, vel turbativam. Et quidem non definitur ibi vis, ut notat Gloss. verb. *Non potest, compulsiva; quia ei resisti potest, licet cum periculo, Cod. de Hered. instit. l. Cum proponas. vel subaudi, commode.*

125. Vis ergo compulsiva, uti & metus, de quibus agitur in isto titulo juris, & nos agimus in præsentem Conclusionem, admittunt aliquem consensum voluntatis, ut notat etiam Gloss. in leg. 1. verb. *Voluntatis*, dicens: *Scilicet spontaneæ: nam quedam voluntas inest in metu, ut infra eod. l. Si mulier §. Si metu. Sic idem est volens & nolens secundum leges.*

126. Ex quo patet, quid sit vis expulsiiva, seu ablativa, vel turbativa, scilicet, quæ aufert omnem consensum voluntatis. De qua utique vi, ita differit Doctor Subtilis 4. dist. 29. q. unica: *Utrum consensus coactus sufficiat ad Matrimonium contrahendum?* Sic, inquam, scribit n. 6. *Ad questionem igitur duo sunt videnda; primo qualiter possit esse consensus coactus; secundo, si ille sufficiat ad contractum Matrimonii. De primo, contraditio est, voluntatem*